

DOI: <https://doi.org/10.32689/2523-4536/74-10>
УДК 338.43:330.322](477)(045)

Сергієнко В. В.

здобувач освітньо-наукового ступеня «Доктор філософії»,
Полтавський державний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-0413-2688>

Serhiienko Vladyslav

PhD Student,
Poltava State Agrarian University

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ІНВЕСТИВАННЯ В АГРОБІЗНЕС В УМОВАХ ВІЙНИ

STRATEGIC DIRECTIONS OF INVESTMENT IN AGRIBUSINESS UNDER THE WAR CONDITIONS

У статті проведено аналіз сучасного стану іноземного інвестування в аграрний сектор України в умовах повномасштабної війни, яка розпочалась у країні з лютого 2022 р. Розглянуто динаміку прямих іноземних інвестицій в агробізнес у період з 2015 р. по 2022 р. та виявлено на неоднорідні тенденції, що свідчать про коливання інтересів та умов інвестування. Розглянуто вплив війни на інвестиційну активність в Україні та виявлено, що не зважаючи на негативний вплив війни, інвестування в агробізнес поступово відновлюється та має позитивну динаміку. Проаналізовано результати досліджень Європейської Бізнес Асоціації та Gradus Research, які вказують на спад індексу інвестиційної привабливості України, але також на певний оптимізм та готовність підприємців продовжувати інвестувати в країну. Проаналізовано основні чинники, що впливають на інвестиційну активність в Україні, зокрема корупція, недосконала судова система та загальний інвестиційний клімат. Особлива увага приділяється позитивним зрушенням, таким як зміна статусу України у якості кандидата на вступ до Європейського Союзу та розвиток цифрових технологій в країні. Розроблено рекомендації щодо обґрунтування стратегій інвестування в агробізнес України в умовах війни. Основними напрямками розвитку в цій сфері вважаються техніко-технологічне оновлення, розвиток переробної сфери, підвищення якості продукції, розширення і модернізація інфраструктури, а також управління ризиками.

Ключові слова: іноземні інвестиції, агробізнес, стратегія, війна, динаміка інвестицій, інвестиційний клімат, чинники інвестування, діджиталізація.

The current state of foreign investment in the agricultural sector of Ukraine under the conditions of a full-scale war, which began in the country in February 2022, has been analyzed in the article. The dynamics of direct foreign investment in agribusiness in the period from 2015 to 2022 has been considered and heterogeneous trends have been identified, which indicate fluctuating interests and investment conditions. The impact of the war on investment activity in Ukraine has been considered and it was found that despite the negative impact of the war, investment in agribusiness is gradually recovering and has positive dynamics. The results of research by the European Business Association and Gradus Research have been analyzed, which indicate a decline in Ukraine's investment attractiveness index, but also a certain optimism and willingness of entrepreneurs to continue investing in the country. The main factors affecting investment activity in Ukraine have been analyzed, in particular corruption, an imperfect judicial system and the general investment climate. Special attention is paid to positive developments, such as the change of Ukraine's status to a candidate for accession to the European Union and the development of digital technologies in the country. Recommendations for substantiating investment strategies in Ukrainian agribusiness under the wartime conditions have been developed. The main strategic directions of development in this area are technical and technological renewal, development of the processing sphere, improvement of product quality, expansion and modernization of infrastructure, as well as risk management. Attention has been focused on the importance of creating a favorable and stable investment environment in Ukraine for attracting foreign investors and developing the agricultural business. In general, a comprehensive view of the current situation with investments in the agribusiness of Ukraine under the war conditions has been offered, and the opportunities and challenges facing foreign investors in the agrarian sector of the economy have been highlighted.

Keywords: foreign investments, agribusiness, strategy, war, investment dynamics, investment climate, investment factors, digitalization.

Постановка проблеми. Ефективний розвиток галузей економіки не можливий без залучення інвестицій. З позиції інвестора найголовнішим базисом стратегії вкладення

ресурсів є максимальна віддача та терміни повернення затрат. Інвестиції в агробізнес можуть бути перспективними, оскільки сільське господарство є важливою складовою

глобальної економіки і має стабільний попит.

Агробізнес України є привабливою сферою для інвестування як на національному, так і міжнародному рівнях, враховуючи природний потенціал, динамізм розвитку технологій, перспектив освоєння нових напрямів агробізнесу, поглиблення взаємозв'язків із провідними гравцями на глобальному аграрному ринку. Навіть пандемія COVID-19 не завдала таких руйнівних впливів, щоб знизити інвестиційний потенціал галузі. Однак, з початком повномасштабної війни в Україні, починаючи від 24 лютого 2022 р., аграрна галузь зазнає значних втрат і потребує всебічної підтримки, зокрема інвестицій. Не зважаючи на значний ризик здійснення інвестицій в будь-які галузі національної економіки, агробізнес залишається одним із найпривабливіших секторів. Блокування портів в Україні показало, на скільки навіть тимчасовий дисбаланс економічної активності такого вагомому учасника глобального аграрного ринку може вплинути на загальну світову кон'юнктуру. Таким чином, у складних умовах війни важливо знайти основні підходи щодо формування ефективної стратегії інвестування агробізнесу, що враховуватиме відповідні загрози та міститиме інструменти мінімізації ризиків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження та публікації в галузі інвестицій в Україну, зокрема в агробізнес, відображають складну та змінну ситуацію в країні. Ці питання в цілому досліджують провідні науковці, зокрема, В. Беренс, І. Бланк, Л. Борщ, А. Діброва, І. Дорош, М. Кісіль, Т. Майорова, О. Мертенс, А. Пересада, Г. Підлісецький, П. Саблук, В. Савчук, П. Самуельсон, Я. Хонко, та ін. Основною базою для дослідження послугували праці таких вчених, як: Ю. Коваленко, І. Яценко [4], Г. Пурий [7], Ю. Самойлик, М. Вернигора [8], Л. Свистун, І. Мороховець [9]. Аналіз проведених досліджень дозволяє виявити кілька ключових тенденцій та викликів, які впливають на інвестиційний клімат та привабливість України для потенційних інвесторів. Зокрема, науковці підкреслюють, що війна є основним фактором, що стримує інвестиційну активність в країні. У зв'язку з війною, інвестиційний клімат в Україні залишався нестабільним, що призвело до зменшення інтересу з боку іноземних інвесторів. Попри це, дослідження вказують на позитивні тенденції у відновленні інвестиційного інтересу до України, зокрема до агробізнесу. Зростання обсягів прямих іноземних інвестицій в аграрний сектор свідчить

про потенціал та привабливість цієї галузі для інвесторів.

Важливими факторами залучення іноземних інвестицій, на які вказують дослідники, є необхідність реформування законодавства та боротьба з корупцією, покращення бізнес-клімату, захист прав власності та стабільність законодавчого середовища, що підвищить інвестиційну привабливість країни. Проаналізовані публікації також вказують на перспективи розвитку аграрного сектору України за умови впровадження сучасних технологій та інновацій. Інвестиції в техніко-технологічне оновлення, розвиток інфраструктури та підвищення якості продукції можуть сприяти збільшенню конкурентоспроможності українського аграрного сектору на світовому ринку. Отже, останні дослідження та публікації надають цінну аналітичну базу для розуміння сучасного стану інвестиційного середовища в Україні та визначення шляхів його покращення, разом з тим, питання формування стратегії іноземного інвестування у сферу агробізнесу в Україні в умовах війни залишаються відкритими, що підкреслює необхідність проведення дослідження в цьому напрямі.

Мета статті полягає у виявленні тенденцій інвестування в Україну, зокрема в агробізнес, в умовах війни та її впливу на економіку країни, виявленні факторів, що впливають на інвестиційний клімат в Україні, обґрунтування стратегії підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектору, визначення перспективних напрямків інвестування в агробізнес, враховуючи поточні виклики та можливості та перспективні трансформаційні зміни у сфері політики та економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інвестування в агробізнес має низку переваг. Насамперед, це стабільний попит, оскільки світове населення постійно зростає, що призводить до збільшення потреби в продовольстві та сільськогосподарських продуктах. Агробізнес є відповіддю на цей попит, тому інвестиції в цей сектор можуть мати потенціал для стабільного доходу. По-друге, агробізнес є довгостроковим перспективним інвестиційним проектом, оскільки сільське господарство потребує часу для розробки і росту. Однак, збільшення продуктивності та використання передових технологій можуть прискорити прибутковість інвестицій. По-третє, агробізнес забезпечує різноманітність напрямів інвестування, та диверсифікацію ризиків, оскільки він охоплює різні галузі, включаючи рослинництво, тваринництво, рибне господарство, вирощування лісу,

виробництво продуктів харчування та біопалива, а також нові, нетрадиційні напрями агробізнесу. Це дає інвесторам можливість вибрати найбільш привабливу сферу для вкладення ресурсів в залежності від їхніх цілей та інтересів.

Одним із найважливіших чинників прийняття рішень щодо інвестування в агробізнес з глобальної позиції – це є вплив на сталість. Інвестування в агробізнес може мати позитивний вплив на сталий розвиток, оскільки налагодження стійкого виробництва продуктів харчування, збереження ґрунтів та водних ресурсів, використання екологічно чистих методів є основою імплементації засад сталості у сферу виробництва та споживання.

Існують різні форми інвестування. Зокрема, в Україні процес інвестування регламентується Законом України «Про інвестиційну діяльність», інвестиційна діяльність охоплює сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави, спрямованих на реалізацію інвестицій. Згідно Закону ця діяльність здійснюється за такими основними напрямками: інвестування, що здійснюється громадянами, недержавними підприємствами, господарськими асоціаціями, спілками і товариствами, а також громадськими і релігійними організаціями, іншими юридичними особами, заснованими на колективній власності; державного інвестування, що здійснюється органами державної влади за рахунок коштів державного бюджету, позичкових коштів, а також державними підприємствами та установами за рахунок власних і позичкових коштів; місцевого інвестування, що здійснюється органами місцевого самоврядування за рахунок коштів місцевих бюджетів, позичкових коштів, а також комунальними підприємствами та установами за рахунок власних і позичкових коштів; державної підтримки для реалізації інвестиційних проектів; іноземного інвестування, що здійснюється іноземними державами, юридичними особами та громадянами іноземних держав; спільного інвестування, що здійснюється юридичними особами та громадянами України, юридичними особами та громадянами іноземних держав [2; 3; 11]. По-суті, інвестором може виступати будь-хто – фізичні чи юридичні особи, державні чи недержавні суб'єкти. Все більшого поширення в Україні та світі набуває інвестиційна діяльність «бізнес-янголів», приватних інвесторів, які мають власний капітал і бажають його вкласти у перспективний проєкт як з метою отримання прибутку, так і для отримання соціального ефекту. Здебільшого, «янголі інвестицій» обирають стартапи,

які пропонують нестандартне вирішення соціально-економічної проблеми. «Бізнес-янголі» зазвичай пропонують не лише фінансові інвестиції, а й інтелектуальний супровід реалізації цього проєкту.

В Україні створено Українську асоціацію венчурного та приватного капіталу (UVCA) та Асоціацію приватних інвесторів України (АПІУ). Поширеним каналом для пошуку інвестора є професійні соціальні мережі, такі як LinkedIn, Xing, Meetup, Angel.co та ін.

Також важливу роль в інвестиційній діяльності в Україні відіграє Європейська Бізнес Асоціація (ЕВА), яка була заснована у 1999 р. за підтримки Європейської Комісії в Україні, зараз вона об'єднує понад 1000 інвестиційних компаній. Головними напрямками діяльності компанії є: «захист інтересів іноземних та вітчизняних інвесторів на найвищому державному рівні; сприяння співпраці компаній-членів і налагодження тісних контактів між ними; допомога підприємствам у розвитку на українському ринку, включаючи можливості PR; забезпечення компаній-членів комплексною інформацією про те, що відбувається в країні та її регуляторному полі» [1]. Діяльність «бізнес-янголів» хоча і є перспективною, однак частка таких приватних інвесторів у загальній структурі інвестиційного потоку залишається незначною, крім того, не всі фінансові вкладення від приватних інвесторів обліковуються як інвестиції та відображаються у загальній статистиці.

Найбільший ефект для розширеного відтворення економіки відіграють прямі іноземні інвестиції, які здебільшого мають довготерміновий характер і передбачають створення нового об'єкту, впровадження новітніх технологій та технік управління. Обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України з початком війни зменшились, станом на 1 березня 2022 р. цей показник становив -470 млн дол. США, разом з тим, на кінець третього кварталу 2023 р. спостерігається збільшення надходжень прямих іноземних інвестицій до суми 1627 млн дол. США (рис. 1).

Прямі іноземні інвестиції розраховуються за методикою Національного банку України як сума вартості всіх інструментів участі в капіталі та боргових інструментів, які, у свою чергу, враховують кредити від сестринських компаній. Протягом досліджуваного періоду найбільшим обсяг прямих іноземних інвестицій в Україні був у другому кварталі 2015 р. – 3104 млн дол. США.

Також цей показник був високим у третьому кварталі 2021 р. – 2386 млн дол. США,

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ), млн дол. США

Рис. 1. Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україну, 2014–2023 рр., млн дол. США

Джерело: узагальнено автором за [6]

в останньому кварталі 2022 р., незадовго до повномасштабного вторгнення російських військ на територію України, прямі іноземні інвестиції становили 1559 млн дол. США.

Одним із найбільших інвесторів у світі, зокрема в Україну є Світовий банк. З початком повномасштабної війни в Україні саме завдяки підтримці Світового банку економіка держави залишалась порівняно стабільною, а деякі галузі, зокрема аграрна, демонструвала позитивні тенденції в динаміці економічних показників.

З початку повномасштабної війни в Україні з лютого 2022 р. Світовим банком разом із партнерами було мобілізовано для України 38 млрд. дол. США у вигляді фінансових зобов'язань та гарантій, з яких 29 млрд дол. США було виділено до

листопада 2023 р. Завдяки цьому 98,5% пенсій та понад 90% заробітних плат, що виплачуються з бюджету, отримуються своєчасно. У 2024 р. розглядається можливість інвестування 1,5 млрд дол. США в банківський сектор, сільське господарство та інфраструктуру України [10].

Тенденції зміни обсягів прямих іноземних інвестицій в галузі сільського, лісового, рибного господарства були неоднорідними протягом останніх років, що свідчить про коливання інтересів та умов інвестування. Негативне значення інвестицій у 2018 р. свідчить про відтік капіталу з цих галузей та про відсутність інтересу іноземних інвесторів у той період. Значна зміна в обсягах інвестицій була зафіксована у 2021 р., коли значення зросло вдвічі порівняно з попереднім роком

Сума ПІІ, млн дол. США

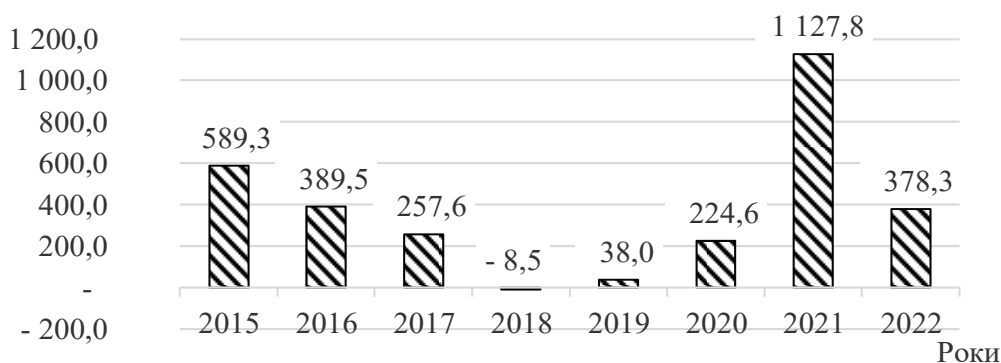

Рис. 2. Динаміка прямих іноземних інвестицій в сільське, лісове та рибне господарство, 2015–2022 рр., млн дол. США

Джерело: узагальнено автором за [6]

і становило 1127,8 млн дол. США. Це може пов'язано з підвищенням інтересу іноземних інвесторів до аграрного сектору України, розвитком ринку землі, перспективністю галузі та сприятливими умовами на ринку. У 2022 р. обсяги прямих іноземних інвестицій в аграрну галузь становили 378,3 млн дол. США. Відтік інвестицій у цей період пов'язаний насамперед із повномасштабним вторгненням росії в Україну. Втім, не зважаючи на війну, інвестування в Україну і зокрема в аграрну галузь відновлюється і має позитивну динаміку.

Згідно з даними Європейської Бізнес Асоціації, лише 9% підприємців розглядають інвестиційний клімат в Україні як сприятливий, при цьому 14% з них передбачають покращення умов для інвестування. Дослідження, проведені Європейською Бізнес Асоціацією та Gradus Research, показують, що Інтегральний показник Індексу інвестиційної привабливості України у 2023 р. зменшився до 2,44 балів у порівнянні з 2,48 балами у другій половині 2022 р. (з максимально можливих 5 балів). Незважаючи на неоднозначну, переважно негативну, оцінку інвестиційного клімату в Україні, топ-менеджери, опитані у дослідженні, вважають інвестування в українські проекти перспективним: 84% директорів компаній-членів Асоціації вважають інвестиційний клімат несприятливим, проте серед них зменшується кількість тих, хто вважає його вкрай негативним – з 37% до 24%, і 9% вважають його скоріше сприятливим. З 57% компаній, які вже присутні на українському ринку, планують інвестувати в Україну під час війни, а 79% готові приєднатися до процесу відбудови. Щодо прогнозів на 2024 р., 38% очікують подальшого погіршення ситуації, 48% вважають, що інвестиційний клімат лишиться без суттєвих змін, а 14% передбачають покращення ситуації у першій половині 2024 р. [1]. Варто зазначити, що визначення Індексу інвестиційної привабливості України проводяться Європейською Бізнес Асоціацією починаючи з 2008 р., за цей час Індекс не був вищим 4 балів.

Головним чинником, що зараз стримує інвестиційну діяльність в Україні є війна, після її закінчення очікується поживлення в економіці, появою більшої кількості міжнародних проектів із залученням іноземних інвестицій, спрямованих на відновлення економіки та відбудову інфраструктури. Важливими стримуючими факторами інвестиційної привабливості України залишається корупція та недосконала судова система. Серед позитивних зрушень слід відмітити зміну статусу України у якості кандидата на члени вступу

в Європейський Союз (23 червня 2022 р. Європейська рада надала Україні статус кандидата, 14 грудня 2023 р. почались переговори про вступ після виконання вимог), крім того, потенційні інвестори відмічають стрімкий розвиток цифрових технологій в Україні, зокрема можливості, які надає проект «Дія», а також позитивні тенденції у сфері децентралізації та дерегуляції.

Стосовно питання інвестування в агробізнес, то ця галузь в Україні була та залишається особливо привабливою для інвестицій, при цьому, інвестування в цю сферу може бути ускладненим у зв'язку із низкою чинників (рис. 3).

Таким чином, головним елементом стратегії інвестування в агробізнес України є подолання наслідків війни та розроблення альтернативних стратегій виробництва, перероблення аграрної продукції та її збуту залежно від військово-політичної ситуації. Головний акцент в сучасному агробізнесі України нині поставлено на розвиток переробної сфери, стратегічною метою якого є виробництво товарів з високою доданою вартістю, орієнтованих насамперед на внутрішній ринок. Важливими стратегічними пріоритетами інвестування в агробізнес України доцільно вважати техніко-технологічне оновлення. Інвестування в сучасні технології та інноваційні підходи в аграрному секторі, такі як сільськогосподарська автоматизація, використання дронів для моніторингу полів, розвиток розумних систем зрошення та добрив, допоможе підвищити ефективність та продуктивність галузі. Також важливим напрямом інвестування є вдосконалення та розширення транспортної, логістичної та зберігальної інфраструктури, що сприятиме покращенню умов зберігання та транспортування сільськогосподарської продукції, зниженню втрат та витрат на транспортування.

В умовах євроінтеграції все більшого значення набуває підвищення якості аграрної продукції. Інвестування в підвищення якості сільськогосподарської продукції, впровадження стандартів якості та сертифікації, розробка нових продуктів та брендів допоможе розширити ринки збуту та залучити більше клієнтів. З метою зменшення негативного впливу різних ризикових чинників на бізнес доцільним є інвестування у сучасні системи управління ризиками, такі як страхування врожаю, фінансові інструменти для захисту від коливань цін на сільськогосподарську продукцію. У цілому інвестування в агробізнес має носити сталий системний характер, що полягає в охопленні усіх сфер здійснення

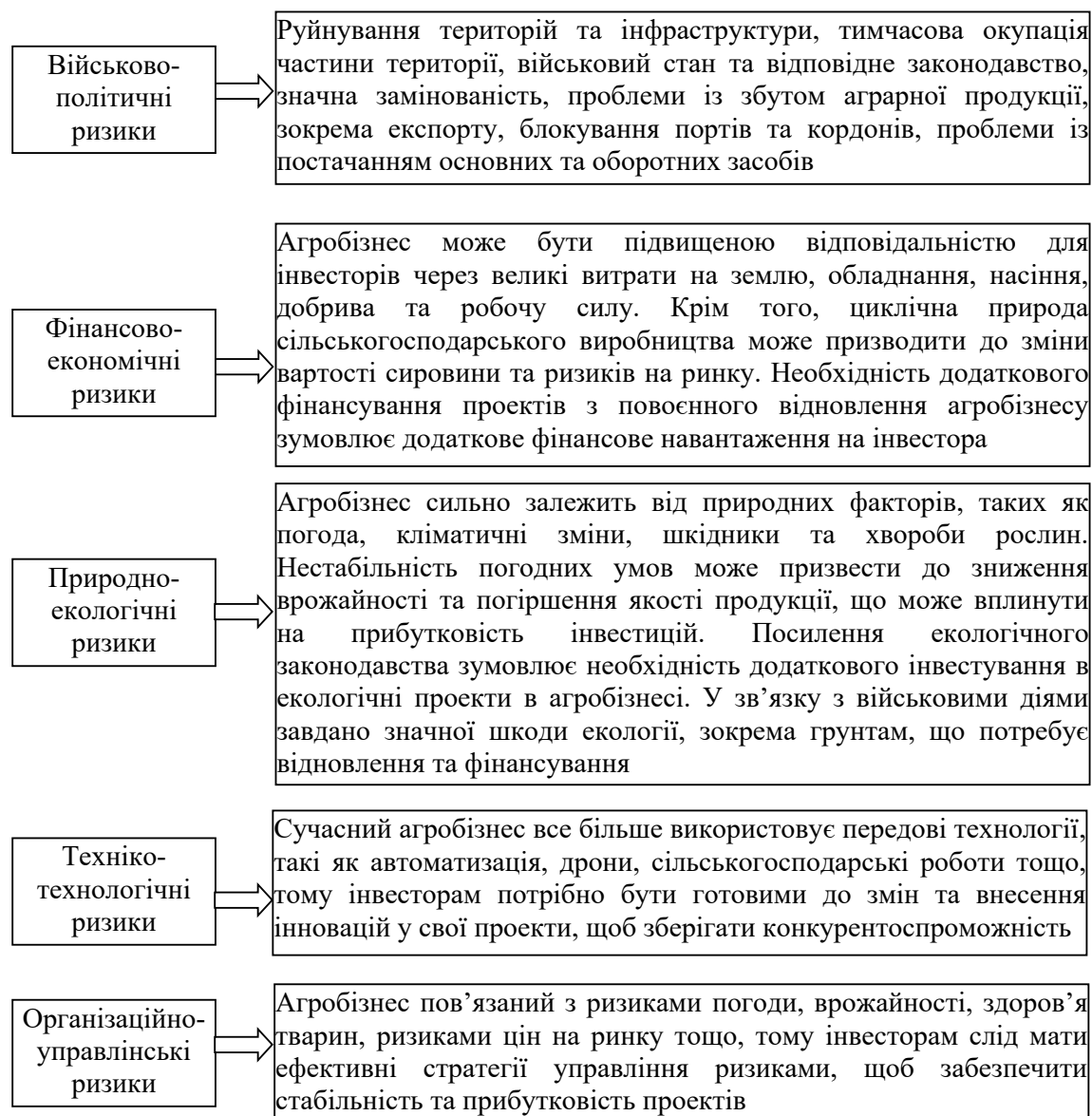

Рис. 3. Система ризиків інвестування в агробізнес України

Джерело: розроблено автором

господарської діяльності. Створення сприятливого і стабільного інвестиційного середовища, включаючи прозорість умов для ведення бізнесу, захист прав власності та стабільність законодавчої бази, буде стимулювати інвесторів до вкладення капіталу в український агробізнес.

Висновки. Інвестування в агробізнес має значні переваги, оскільки цей сектор відповідає постійному зростанню попиту на продовольство та сільськогосподарські продукти, що створює потенціал для стабільного доходу. Агробізнес є довгостроковим інвестиційним проектом, і хоча вимагає часу для розробки і зросту, використання інноваційних технологій може прискорити прибутковість інвестицій.

Різноманітність напрямів інвестування в агробізнес дозволяє диверсифікувати ризики інвесторів та обирати найбільш привабливі сфери для вкладення ресурсів відповідно до їхніх цілей та інтересів. Інвестування в агробізнес може мати позитивний вплив на сталість, сприяючи ефективному виробництву продуктів харчування та збереженню природних ресурсів.

В Україні можливі різноманітні форми інвестування в агробізнес, включаючи приватні, державні, місцеві та іноземні інвестиції, що створює широкі можливості для розвитку сектору. Співпраця з професійними організаціями, такими як Українська асоціація венчурного та приватного капіталу (UVCA) та Європейська Бізнес Асоціація (EBA),

може сприяти ефективному інвестуванню в агробізнес.

Перспективи інвестування в агробізнес України позитивні, але враховуючи військово-політичні ризики та економічну нестабільність, інвесторам слід уважно оцінювати ризики та використовувати стратегії управління ними. Починаючи з лютого 2022 р., під час повномасштабної війни в Україні, Світовим банком та партнерами було мобілізовано значні фінансові ресурси у розмірі 38 млрд. дол. США, що сприяло стабілізації економічної ситуації та регулярному функціонуванню пенсійних та заробітних виплат з бюджету. Індекс інвестиційної привабливості України залишається невисоким, але топ-менеджери підприємств вважають інвестування в українські проекти перспективним. Війна, корупція та недосконала судова система залишаються основними факторами, що стримують інвестиційну активність. Проте, зміна статусу України як кандидата на членство в Європейському Союзі та

позитивні тенденції у розвитку цифрових технологій стимулюють інвестиції.

Ключовими елементами стратегії інвестування в аграрний бізнес є подолання наслідків війни та розроблення альтернативних стратегій виробництва, перероблення та збуту аграрної продукції. Необхідним є інвестування в технологічне оновлення, якість продукції, логістику та управління ризиками. Для стимулювання іноземного інвестування необхідне забезпечення прозорих умов для бізнесу, захисту прав власності та стабільної законодавчої бази. Хоча війна тимчасово стримує інвестиційну активність, проте після її завершення очікується поживлення економіки та збільшення обсягів інвестицій, особливо у секторі агробізнесу, який залишається привабливим для інвесторів.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі полягає в обґрунтуванні ефективності іноземного інвестування в конкретні проекти у сфері агробізнесу.

Список використаних джерел:

1. Європейська Бізнес Асоціація. URL: <https://eba.com.ua>
2. Закон України «Про інвестиційну діяльність». № 1560-ХІІ від 18.09.1991 р. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>
3. Закон України «Про режим іноземного інвестування» № 93/96-ВР від 09.03.1996. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80>
4. Коваленко Ю. М., Яценко І. В. Ризики на ринку інвестиційних послуг і провадження державного нагляду (контролю). *Фінансові дослідження*. 2019. № 2(7).
5. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/>
6. Прямі іноземні інвестиції в Україну. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi>
7. Пурій Г. М. Сучасний стан та основні тенденції залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 44. С. 199–203.
8. Самойлик Ю. В., Вернигора М. В. Стратегічні перспективи розвитку агропродовольчого сектору в умовах глобальної циркулярної економіки. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2023. № 3. С. 378–385.
9. Свистун Л. А., Мороховець І. О. Перспективи іноземного інвестування в економіку України у контексті загроз її економічній безпеці. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 18. С. 483–489.
10. Світовий банк і Україна: Закладання фундаменту для відновлення в умовах війни. URL: <https://www.worldbank.org/uk/results/2023/11/30/the-world-bank-and-ukraine-laying-the-groundwork-for-reconstruction-in-the-midst-of-war>
11. Стратегія сприяння залученню приватних інвестицій у сільське господарство на період до 2023 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-2019-%D1%80>

References:

1. European Business Association. Available at: <https://eba.com.ua> (in Ukrainian)
2. The Verkhovna Rada of Ukraine (1991), The Law of Ukraine “On the investment activity”. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (in Ukrainian)
3. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), The Law of Ukraine “On the Foreign Investment Regime”. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80> (in Ukrainian)
4. Kovalenko Yu. M., Yatsenko I. V. (2019). Ryzky na rynku investytsiinykh posluh i provadzhennia derzhavnoho nahliadu (kontroliu) [Risks in the market of investment services and the implementation of state supervision (control)]. *Finansovi doslidzhennia*, no. 2(7). (in Ukrainian)
5. National Bank of Ukraine (2023). Available at: <https://bank.gov.ua/> (in Ukrainian)
6. Minfin (2023). Priami inozemni investytsii v Ukrainu [Direct foreign investments in Ukraine]. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (in Ukrainian)

7. Purij N. (2020). Suchasniy stan ta osnovni tendenciyi zaluchennya pryamyh inozemnyh investutsij v ekonomiky Ukrainu [The current state and main trends of foreign direct investment attraction in the economy of Ukraine]. *Infrastruktura rynku*, no. 44, p. 199–203. (in Ukrainian)

8. Samoilyk Iu. V., Vernygora M. V. (2023) Stratehichni perspektyvy rozvytku ahroprodovolchoho sektoru v umovakh hlobalnoi tsyrkuliarnoi ekonomiky [Strategic prospects for the development of the agri-food sector in the conditions of the global circular economy]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, no. 3. (in Ukrainian)

9. The World Bank and Ukraine: Laying the Foundation for Recovery in War. Available at: <https://www.worldbank.org/uk/results/2023/11/30/the-world-bank-and-ukraine-laying-the-groundwork-for-reconstruction-in-the-midst-of-war>

10. Svystun L. A., and Morokhovets I. O. (2017) Perspektyvy inozemnoho investuvannia v ekonomiku Ukrainy u konteksti zahroz yii ekonomichnii bezpetsi [The World Bank and Ukraine: Laying the Foundation for Recovery in War]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, no. 18. (in Ukrainian)

11. Strategy for promoting the attraction of private investments in agriculture for the period until 2023. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-2019-%D1%80>